

Oddiely na udržanie verejného poriadku by sa mali vytvárať z radov miestneho obyvateľstva formou občianskej stráže pod velením určených osôb, ktoré pochádzajú z domáceho prostredia.

Zloženie velenia lokálnej občianskej stráže by malo zodpovedať národnostnému zloženiu obyvateľstva.

Udržanie verejného poriadku by sa malo zveriť vyššie uvedeným občianskym strážam.

Tieto by podliehali kontrole stanovenému počtu dôstojníkov československého žandárstva a polície, ku ktorému počtu by maďarská kráľovská vláda pridela adekvátny počet maďarských dôstojníkov z radov žandárstva a polície.

Na základe vzájomnej dohody počas prechodného obdobia by vyššie uvedení dôstojníci spoločne vykonávali velenie.

Maďarská kráľovská vláda si želá rokovať v Komárne na ľavom brehu Dunaja.

AMZV ČR, PrS, kart. 59, bez fasc. č. 141.423/II-1/38. Originál, strojopis.

¹ Aide-mémoire je odpoveďou maďarskej vlády na Chvalkovského otázku o účelnosti vytvorenia zmiešaných oddielov. Pozri dok. č. 50, pozn. 3.

9. október, 19.00, Komárno.

Záznam z I. plenárneho zasadnutia česko-slovenskej a maďarskej vládnej delegácie, obsahujúci rokovania o štyroch predbežných maďarských požiadavkách a o hraničných incidentoch.

Po zahájení schôdze zo strany predsedu československej delegácie, členovia obidvoch delegácií sa vzájomne predstavili.¹ Potom československý delegát, vyslanec Krno, nadhodil otázku, v akej reči sa majú konať porady. Bolo dohodnuté, že oficiálnou rečou bude francúzština, avšak prakticky, vzhľadom na to, že veľká väčšina delegátov vie po maďarsky, bude sa užívať tiež i maďarčina.

Tiso: Žiadam pána ministra Kányu, aby sdělil maďarské stanovisko.

Kánya: Predovšetkým prosím vysvetlenie o stanovisku československej vlády vo veci štyroch bodov, ktoré majú byť podmienkou na jednanie. Maďarská vláda dostala sľub, že tieto štyri body budú splnené.

Krno: Vo veci štyroch bodov môžem sdeliť toto:

- I. Amnestia maďarským politickým väzňom bola udelená cestou administratívou.
- II. Demobilizácia sa už prevádza a samozrejme platí i pre maďarských vojakov.
- III. Čo sa týka požiadavky zriadenia maďarských formácií pre zabezpečenie verejného poriadku, je to vec komplikovaná a musí byť objasnená pri ďalšom jednaní.
- IV. Vláda je ochotná jednať o symbolickom predaní niektorých pohraničných častí, avšak najprv má byť sjednané jasno vo veci tretieho bodu.

Kánya: Wettstein dostal naše inštrukcie, ktoré odovzdal v Prahe.²

Tiso: Nesúhlasím so stanoviskom, aby miestne organizácie maďarské starali sa o poriadok pod vedením maďarských a československých policajných a četníckych dôstojníkov. Hlavne není prípustná prítomnosť cudzích dôstojníkov na tomto území. Ďalej maďarská vláda neoznámila, na ktorom mieste má byť toto opatrenie prevedené.³

Kánya: Požiadavka sa vzťahuje na Maďarmi obývané kraje, kde je treba zabezpečiť poriadok

spoločnými silami. Sú totiž faktá, ktoré svedčia o tom, že poriadok není zabezpečený. Sú mnohé nedostatky.

Ďurčanský: Nikde nie sú žiadne nepokoje.

Tiso: Žiadam o sdelenie, kde bol porušený poriadok.

Kánya: Už by bolo pozde, keď by k tomu došlo. Neporiadky boli však na Žitnom Ostrove i inde.⁴

Ďurčanský: Snáď boli organizované zvonku.

Tiso: Zabezpečenie poriadku je vecou kompetentných faktorov.

Wettstein: Minister zahraničia mi sdělil, že je to prijaté.⁵

Krno: To sa vzťahovalo na štvrtý bod.

Wettstein: Povedal to o treťom bode.

Krno: Není možné niečo podobného pripustiť, dokiaľ toto územie patrí k Československu.

Tiso: O tom som ničoho nepočul. V ministerskej rade bolo hovorené o liberálnej amnestii, o tom však sa do včerajšieho dňa vôbec nejednalo a nedostali sme v tom smeru žiadnych inštrukcií.

Wettstein: Minister Chvalkovský mi to sdělil ústne. I o demobilizácii mi sdělil, že maďarskí vojaci budú vôbec prepustení z armády a že úradná delegácia učiní o tejto veci pred zahájením jednania úradný prejav.

Kánya: Všeobecná demobilizácia není našou vecou.

Tiso: Musíme najprv vedieť, jak ďaleko siahajú maďarské požiadavky. Ináč není možné jednať o týchto veciach.

Wettstein: Tomu sa veľmi divím, jelikož doteraz hovorilo sa iným tónom a iným spôsobom.

Tiso: Od tej doby nastala zmena. Dnes stojí tu vláda slovenská⁶ a je otázka, či maďarská vláda i teraz trvá na svojich požiadavkách.

Kánya: Ja jednáam s vládou československou.

Tiso: Formálne ovšem, ponevác zahraničné veci sú spoločné, avšak ostatné veci spadajú do kompetencie autonómie slovenskej. Preto sa pýtam, či i za týchto okolností platí pôvodná nóta maďarskej vlády.

Kánya: V zahraničnej politike vláda je spoločná, nóta bola adresovaná tejto vláde a ja na nej trvám.

Teleki: Zmena bola prevedená len vo vnútornej politike.

Tiso: Zabezpečenie verejného poriadku je naším úkolom. Je to moja vec a ja som za ňu zodpovedný. Preto žiadam o sdelenie, kde bol porušený poriadok.

Kánya: Teraz by som vlastne chcel vedieť, koho mám vlastne pred sebou?

Tiso: V zahranično-politických veciach delegáciu vlády československej.

Kánya: To jest vládu československú.

Ďurčanský: O našom rozhodovaní bude jednať slovenský parlament a pražská vláda to schváli.

Tiso: Dohoda o Slovensku bola zjednaná so súhlasom všetkých českých strán a táto vec spadá do kompetencie slovenského parlamentu.

Kánya: Situácia sa ovšem zmenila a to má byť objasnené.

Tiso: Teraz ešte v každom ohľade jedná vláda československá, avšak dokiaľ dôjde k prevedeniu týchto vecí, bude rozhodovať slovenský parlament.

Kánya: V zahranično-politických veciach spoločná vláda je kompetentná.

Tiso: Je to pravda, ale jedná sa o vnútorný poriadok a to je i úradne naša vec. Preto prosím o zdelenie, kde bol porušený poriadok.

Kánya: Od pražskej vlády dostali sme sľub, že predpoklady budú splnené.⁷ V zahranično-politickom ohľade sa situácia nezmenila a vnútorná politika mňa nezaujíma.

Tiso: Ja neznám o žiadnej inej odpovedi.

Wettstein: Krno vás asi neinformoval.

Krno: Túto insinuáciu musím odmietnuť.

Kánya: Našou vecou je, aby sme rýchle rozhodovali. Jestli chcete vec preťahovať, vyvodíme dôsledky. U nás rastie rozčúlenie obyvateľstva. Beží o to, či sa môžeme rýchle dohodnúť a takým spôsobom, ktorý by umožnil lepší, intímnejší pomer. Predpokladom je však, aby jednanie bolo rýchle a aby neboli kladené nové ťažkosti. Myslel som, že s týmito vecami budeme hotoví behom 5 minút. Prvý bod je v poriadku. Druhý sme si predstavovali ináč. Tretí bod nie je rozhodnutý a očakávame odpoveď na bod štvrtý.

Tiso: To súvisí s tretím bodom. Chcem vedieť, na aké územie chcete vniknúť a aké územie má byť vyňaté z mojej kompetencie.

Kánya: Dohodli ste sa i s vládou nemeckou.

Krno: Tam bola reč o Henleina a nie o dve vlády. A konečne ani to sa nepodarilo.

Kánya: Len jediný bod je riešený, druhý neúplne a tretí vôbec nie.

Tiso: Chcem vedieť o jaké územie beží. Poriadok je všade zabezpečený a nikde nebol porušený.

Kánya: Sú mnohé ponosy na brutálne zaobchádzanie a to často bez príčiny. Sú správy o bití a mnohé podobné ponosy.

Andorka: To sú prípady z Komárna a z Nových Zámkov.⁸

Tiso: Budú-li predložené konkrétne prípady, tie budú napravené a postarám sa o to, aby sa neopakovali. Chceme veci vybaviť čo najskoršie a postarať sa o to, aby sa neopakovali. Je záujmom nás všetkých, aby nastal normálny pomer a už teraz musíme prikročiť k vybudovaniu dobrého susedského pomeru.

Kánya: Čo bude so štvrtým bodom?

Tiso: Ani tretí nie je ešte riešený. To sú už územné otázky. Chceme vedieť, kde a v akej hĺbke chcete vniknúť na naše územie. Sme ochotní jednat' o niektorých bodoch, to však nesmie zdržovať hospodárske a dopravné pomery.

Kánya: Ako si to predstavujete?

Tiso: Chceme vedieť, o aké územie sa jedná.

Kánya: To vám zdelíme, avšak dostali sme sľub, že tieto body budú splnené pred denným poriadkom.

Tiso: O tom neviem.

Wettstein: Naším partnerom bol Krno.

Tiso: Medzi nami nie je sporu.

Wettstein: Ako vidím, tu chýba pozitívny bod.

Tiso: Je to naša slovenská vec.

Wettstein: Je to vaša vnútorná vec. Vy ste predseda československej delegácie a parlamentná zodpovednosť sa nás netýka.

Tiso: Zachovanie vnútorného poriadku je mojou vecou.

Wettstein: Tretí bod nebol vážny, tam nebolo prekážok. Len pri štvrtom bode boli ťažkosti. Dostal som však sľub, že i to bude vybavené.

Krno: Tretí bod nie je jasný. Preto žiadame objasnenie. /Tu vyslanec Krno nechal si predložiť protokoly jednania s maďarskou vládou/.

Tiso: My nechceme nezhodu. Sme ochotní symbolicky odovzdať Slovenské Nové Mesto a Ipoľské Šahy. Žiadame však zaručenie nerušenej dopravy.

Kánya: To je samozrejmé.

Krno: Je to gesto našej dobrej vôle.

Kánya: Či by sme nemohli dostať Parkán⁹ miesto Ipoľských Šiah?

Tiso: Vec závisí od toho, čo povedia na to naši vojaci. /Tichá porada/.

Tiso: V Ipoľských Šahách bolo by to lepšie a rýchlejšie. Beztak beží len o gesto.

Kánya: O podrobnostiach sa dohodnú vojaci.

Andorka: Žiadame termín, behom ktorého sa to má uskutočniť.

Viest: Beží o niekoľko dní.

Andorka: Netrváme na Parkánu, uspokojíme sa s Novým Mestom¹⁰ a s Ipoľskými Šahami. Tam nie sú technické prekážky. Tam nie je vojsko, ani pevnosti.

Viest: Slovenské Nové Mesto môžeme odovzdať behom 24 hodín, Ipoľské Šahy behom 36 hodín.

Andorka: Nejaká hodina nebude pri tom rozhodovať.

Kánya: Vzhľadom na toto viac-menej uspokojivé riešenie, prejednanie tretieho bodu necháme na dobu pozdejšiu.

Krno: O poriadok by sa mohli postarať napríklad skauti.

Andorka: Ovšem s úradným charakterom.

Krno: Keď budeme rýchlo jednať, toho ani nebude treba.

Andorka: V okolí Hidasnémati¹¹ boli rekvizície a vyskytli sa ponosy.

Krno: My chceme pacifikovať a to sa tiež i stane. Už i sám fakt konferencie bude pacifikovať.

Kánya: Druhý bod nebol riešený tak, ako sme si to predstavovali. My sme mysleli, že maďarskí vojaci nebudú prepustení spolu s ostatnými.

Tiso: O týchto veciach nemôžeme jednať, pokiaľ nevieme, do akej hĺbky siahajú maďarské požiadavky. Zo strany Nemecka až po obsadení došlo k jednaniu o týchto veciach.

Kánya: Mohli by sme prejsť na predloženie maďarského stanoviska.

Tiso: Bolo by lepšie pokračovať v jednaní v Piešťanoch, tam je viacej miesta.

Kánya: Ostaňme tu, je to dobré miesto.

Tiso: Je tu málo miesta, napríklad pre schôdzu komisii.

Krno: V Piešťanoch je i letecké spojenie.

Kánya: Dúfajme, že jednanie nepotrvá dlho a že prest'ahovanie nebude mať zmysel. Kedy bude najbližšia schôdza?

Tiso: Zajtra doobeda o 10. hodine.

Kánya: Po obede môžeme sa už dohodnúť. /Potom prečítal francúzsku nótu o požiadavkách maďarskej vlády,¹² ktorú vyslanec Krno tlmočil po slovensky/.

Tiso: Nótu berieme na vedomie a ju preštudujeme. Do 10. hodiny však sotva budeme hotoví a mohli by sme jednať až po obede o 3. hodine. Žiadame však predloženie mapy.

Kánya: Sľúbil, že mapa bude odovzdaná a tým bola schôdza ukončená.

AMZV ČR, PrS, kart. 61, fasc.1, č. 143.386/VI-4/38. Kópia, strojoepis.
DIMK, II., s. 738 - 742.

¹ Členovia maďarskej vládnej delegácie:

K. Kánya, minister zahraničných vecí,

P. Teleki, minister školstva a kultúry,

T. Pécsey, štátny tajomník,

T. Pataky, štátny tajomník,
 J. Wettstein, mimoriadny vyslanec a splnomocnený minister,
 L. Kuhl, vyslanecský radca,
 S. Sebestyén, ministerský radca,
 R. Andorka, plukovník maďarského generálneho štábu.

² Pozri dok. č. 27.

³ Pozri dok. č. 51.

⁴ K. Kánya narážal na pokusy maďarských iredentistických skupín vyvolať nepokoje na Žitnom ostrove v dňoch 3. a 5. októbra 1938, proti ktorým zasiahli česko-slovenské orgány. AMZV ČR, KM, kart. 73, Správy MNO od 1. – 30. 11. 1938.

⁵ Pozri dok. č. 50, pozn. č. 3.

⁶ Dňa 6. 10. 1938 v Žiline bola vyhlásená autonómia Slovenska.

⁷ Pozri dok. č. 48, pozn. č. 5.

⁸ Podľa hlásenia MNO 5. 10. 1938 iredentistické živly v Komárne narušili verejný poriadok, rozbíjali okná a výklady, čo viedlo k zákazu zhromažďovania obyvateľov mesta po 21. hodine. AMZV ČR, KM, kart. 74, č. 2 088/38.

Podobne aj v Nových Zámkoch 5. 10. došlo k iredentistickej demonštrácii s protištátnymi heslami, proti ktorej zakročili bezpečnostné orgány. – Tamže, KM, kart. 73, Správy MNO od 1. – 30. 11. 1938.

⁹ Štúrovo.

¹⁰ Slovenské Nové Mesto.

¹¹ Hraničná obec v Maďarsku južne od Košíc.

¹² Pozri dok. č. 52 a.

52 a

9. október, Komárno.

Memorandum maďarskej delegácie o územných požiadavkách voči Česko-Slovensku a návrhu na plebiscit na Slovensku a na Podkarpatskej Rusi.

La politique constamment poursuivie par la Hongrie avait toujours pour but principal les conditions paisibles existantes entre nos deux peuples dans le bassin danubien. Le Gouvernement Royal de Hongrie aime à croire que le Gouvernement de Prague se soit rendu compte des efforts par la Hongrie dans les dernières années pour atteindre ce but.

Le Gouvernement Royal de Hongrie est fermement persuadé que la réalisation de l'apaisement durable de cette région n'est pas autrement possible que par une fixation rapide de nouvelles frontières de la Tchécoslovaquie et par une reconstruction de l'Etat Tchécoslovaque conformément aux désirs de toutes les nationalités vivant sur son territoire. Et pour cette raison la Hongrie est animée de la plus vive sympathie à l'égard des revendications des peuples slovaque et ruthène tendant à la réalisation pratique de leur droit de disposer librement de leur sort future.

Le Gouvernement Royal de Hongrie estime que des plebiscites qui devraient avoir lieu sous un contrôle internationale séparément pour les deux peuples constitueraient le seul moyen de l'exercice de ce droit et en même temps la contribution la plus délicate à la création d'un état du paix durable parmi les peuples hongrois, slovaque et ruthène.

Mais tout en suivant avec l'attention particulière le problème des Slovaques et des Ruthènes les intérêts de la Hongrie ont porté naturellement et en premier lieu sur le sort du territoire habité en majorité par des Magyars.

L'attitude de la Hongrie concernant cette question est basée sur le principe fondamental du traitement égal avec les populations allemande et polonaise, principe qui a prouvé ailleurs la confirmation dans les décisions prises par les quatre grandes puissances à l'occasion de leur récente réunion à Munich.